

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної
діяльності

С. В. ГАВРИЛЮК, В. В. НАДОЛЬСЬКА, Т. М. ТРОФІМУК-КИРИЛОВА

**ПІДГОТОВКА, НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ
КУРСОВОЇ РОБОТИ З МУЗЕЄЗНАВСТВА**

**(методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня підготовки спеціальності 027 «Музеєзнавство,
пам'яткознавство» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»)**

Луцьк – 2023

УДК 001.891(072)

Г 12

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (Протокол № 7 від 16 березня 2023 р.)

Рецензенти:

Карліна О. М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Мірошниченко-Гусак Л. А. – кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею.

Гаврилюк С. В., Надольська В. В., Трофімук-Кирилова Т. М.
Підготовка, написання та оформлення курсової роботи з музеєзнавства : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня підготовки галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»). Луцьк, 2023. 54 с.

Методична розробка містить рекомендації здобувачам освіти, які навчаються за спеціальністю 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» першого (бакалаврського) рівня підготовки, щодо написання та оформлення курсової роботи з музеєзнавства. У ній обґрунтовується важливість підготовки курсової роботи, детально і в логічній послідовності викладаються основні етапи її написання, подаються вимоги до структури, змісту, оформлення курсової роботи, наголошується на важливості дотримання академічної доброчесності, вміщуються зразки оформлення списку використаних джерел, додатків.

.....УДК
© Гаврилюк С.В., 2023
© Надольська В.В., 2023
© Трофімук-Кирилова А.А., 2023
© Волинський національний
університет імені Лесі Українки

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	4
2. ОСНОВНІ ЕТАПИ НАПИСАННЯ І ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	7
3. ПІДГОТОВКА ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	10
4. РОБОТА НАД СТРУКТУРОЮ І ЗМІСТОМ КУРСОВОЇ РОБОТИ	18
5. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	31
6. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ	34
7. ДОДАТКИ	36
8. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Вагоме значення для теоретичної і практичної підготовки майбутнього фахівця у сфері музейництва і пам'яткознавства має виконання курсової роботи. **Курсова робота з музеєзнавства** є нормативним освітнім компонентом і виконується здобувачами вищої освіти *2-го курсу* першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство», за освітньо-професійною програмою «Музейний менеджмент, культурний туризм».

Курсова робота, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (29.06.2022) (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022Polozhennya_pro_org_anizatsiyu_navch._pr_otsesu_u_VNU_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf) – один із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького, творчого чи проєктно-конструкторського характеру, який має на меті не лише поглиблення, узагальнення й закріплення знань здобувачів вищої освіти із освітнього компонента, а й застосування їх у вирішенні конкретного фахового завдання та вироблення вміння самостійно працювати з навчальною й науковою літературою, електронно-обчислювальною технікою, лабораторним обладнанням, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології.

Курсова робота є закономірним підсумком теоретичної і практичної роботи здобувача вищої освіти з обраної спеціальності та його вмінь і навичок самостійно оперувати напрацьованими знаннями. Тому процес виконання і захист курсової роботи – важливий та відповідальний етап підготовки здобувача вищої освіти спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство».

Курсова робота – це авторська письмова робота здобувача освіти, присвячена конкретній темі, самостійно обраній здобувачем із переліку, запропонованого кафедрою. Вона повинна бути актуальною, виконуватися на рівні новітніх досягнень науки, бути оформленою відповідно до вимог. Важливо, щоб курсова робота була спрямована на вирішення певних практичних завдань майбутньої професійної діяльності. Як вид самостійної (індивідуальної) роботи повинна стимулювати творчий пошук здобувача вищої освіти.

Метою курсової роботи з музеєзнавства є поглиблення, узагальнення і закріплення знань здобувачів вищої освіти із освітнього компонента «Музеєзнавство», застосування їх у вирішенні конкретного фахового завдання та вироблення вміння самостійно працювати з навчальною й науковою літературою, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології. У процесі підготовки курсової роботи здобувач вищої освіти повинен виявити системне вміння робити самостійні висновки, які засновані на власних наукових пошуках і відбивають безпосередній доробок здобувача вищої освіти у вивченні вибраної проблематики.

Основними завданнями курсової роботи з музеєзнавства є творче вивчення студентом обраної теми, розкриття її теоретичних та концептуальних основ, формування власного об'єктивного погляду на проблему шляхом системного опрацювання та критичного осмислення усіх видів джерел та літератури; розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи; оволодіння методикою теоретичних та науково-практичних досліджень; вміння здобувача вищої освіти працювати з науковою літературою, знаходити джерела для роботи над обраною проблемою; узагальнювати й аналізувати фактичний матеріал, викладати отриманий матеріал чітко, лаконічно; використовувати теоретичні знання і практичні навички, отримані під час оволодіння відповідною освітньо-професійною

програмою; науково обґрунтовувати отримані висновки і перспективи подальших досліджень в обраній темі; вміти роботи презентацію результатів, отриманих у процесі роботи над курсовим дослідженням; доповідати отримані результати.

Курсова робота з музеєзнавства здобувача вищої освіти спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» повинна бути оригінальною, містити елементи власних самостійних досліджень. Студент має прагнути глибоко проаналізувати джерела і наукову літературу з досліджуваної теми, згрупувати і систематизувати фактологічний матеріал, кожен розділ завершувати певними узагальненнями. Робота повинна бути написана науковим стилем, грамотно, без стилістичних, пунктуаційних та інших помилок. Зміст курсової роботи має відповідати обраній темі.

Науково-методичне керівництво курсовими роботами здійснюють науково-педагогічні працівники кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності. Здобувач освіти при написанні курсової роботи повинен узгоджувати свою роботу з науковим керівником, отримувати необхідні консультації.

Методичні рекомендації укладені для того, щоб дати відповіді на значне коло питань, які можуть виникнути під час виконання курсової роботи. Це, зокрема, що таке курсова робота, які вимоги до її підготовки, з чого розпочати написання курсової роботи, які етапи роботи потрібно пройти, як оформити список використаних джерел тощо. У методичних рекомендаціях запропоновані теми курсових робіт з музеєзнавства.

2. ОСНОВНІ ЕТАПИ НАПИСАННЯ І ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з музеєзнавства є самостійним індивідуальним дослідженням здобувача вищої освіти і виконується самостійно *упродовж семестру*. Вона повинна включати такі *основні складові*: титульний аркуш; зміст; перелік умовних скорочень (за необхідності); вступ; текст основної частини, який ділиться на розділи і підрозділи; висновки; список використаних джерел; додатки.

Здобувачі вищої освіти виконують курсову роботу, консультуючись з науковим керівником, а при потребі, і з іншими викладачами кафедри. Здобувачі вищої освіти зобов'язані вчасно виконувати всі визначені їм завдання і вчасно звітуватися перед науковими керівниками про хід написання курсової роботи. Основні етапи підготовки, написання, оформлення та захисту курсової роботи вміщено у Таблиці 1.

Таблиця 1

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість	Терміни виконання
1. Підготовчий	Перегляд та уточнення переліку тем курсових робіт з музеєзнавства. Ознайомлення здобувачів вищої освіти з темами курсових робіт. Вибір наукового керівника курсової роботи із викладачів кафедри, яким заплановано відповідне навантаження. Консультація з керівником щодо теми курсової роботи та її вибір. Затвердження теми курсової роботи і наукових керівників на засіданні кафедри.	1–4 тижні семестру

2. Основний	<p>Робота над бібліографією проблеми та формування списку літератури. Робота над обраною літературою. Робота з джерелами. Складання плану курсової роботи. Робота над основним змістом (розділами) курсової роботи. Написання вступу курсової роботи: актуальність теми; мета і завдання; об'єкт і предмет дослідження; стан вивчення теми (історіографія); джерельна база курсової роботи; хронологічні рамки дослідження (при потребі); географічні рамки дослідження (при потребі); методи дослідження; новизна; практичне значення результатів проведеного дослідження. Робота над висновками курсової роботи. Робота над оформленням списку використаних джерел. Робота над додатками (при потребі). Оформлення титульної сторінки і змісту курсової роботи.</p>	5–13 тижні семестру
3. Підсумковий	<p>Подання готової роботи на кафедру. Перевірка роботи наукових керівником. Перевірка курсової роботи на плагіат. При наявності зауважень, повернення роботи на доопрацювання. Повторна подача курсової роботи на кафедру. Оцінювання роботи науковим керівником. Підготовка здобувачем вищої освіти до захисту курсової роботи. Захист курсової роботи.</p>	14–18 тижні семестру

Підготовлена курсова робота подається на кафедру, її перевірку здійснює викладач – науковий керівник. Науковий керівник уважно знайомиться із змістом курсової роботи, пише рецензію, враховує при визначенні оцінки, наскільки сумлінно здобувач працював над курсовою роботою.

Захист курсової роботи відбувається при комісії, до якої входять (згідно розпорядження декана), викладачі – керівники курсових робіт здобувачів освіти, може входити завідувач випускової кафедри.

Здобувачі повинні підготувати короткі виступи, у яких представити актуальність теми, мету, завдання курсової роботи, стан наукового вивчення теми, джерела, які стали основою підготовки роботи. Вітається виокремлення наукової новизни, ґрунтовних узагальнень і висновків, до яких прийшов здобувач, працюючи над курсовою роботою. Можуть бути сформульовані рекомендації щодо підвищення якості та ефективності діяльності музею з того чи іншого напрямку, ін. Захист курсової роботи може супроводжуватися презентацією.

3. ПІДГОТОВКА ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вибір та формулювання теми. Вибір теми є дуже відповідальним етапом написання курсової роботи. Тематика (перелік) тем курсових робіт з музеєзнавства для здобувачів вищої освіти спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» формується викладачем кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, який забезпечує викладання курсу «Музеєзнавство», і затверджується на засіданні кафедри у визначений час (див. Додаток А).

При включенні теми до переліку та при її виборі необхідно враховувати її актуальність, перспективність дослідження, відповідність профілю навчання здобувача вищої освіти та можливості кожного здобувача вищої освіти виконати обрану тему і досягти позитивного результату. Для остаточного вирішення питання про вибір теми курсової роботи здобувач вищої освіти консультиється із викладачем – науковим керівником, призначеним кафедрою. Науковий керівник надає всебічну допомогу здобувачеві у виборі теми (якщо здобувач цього потребує), консулює щодо складання плану, підбору джерел і наукової літератури, з питань організації роботи над курсовою тощо.

Здобувач вищої освіти обирає тему курсової роботи із урахуванням особистих інтересів та індивідуальних нахилів і побажань. Можливе формулювання власної теми курсової роботи, не включеної до кафедрального переліку. У такому випадку тема формулюється здобувачем вищої освіти відповідно до його наукових уподобань і науковим керівником. Водночас варто пам'ятати, що тема повинна чітко відповідати профілю навчання здобувача вищої освіти та освітнього компонента, з якого пишеться курсова робота.

Загальною вимогою, якій має відповідати тема наукової роботи, є її проблемність. Правильне формулювання нових проблем має не менше значення, ніж їх розв'язання. Саме вибір проблеми, якщо не цілком, то дуже великою мірою визначає як стратегію дослідження взагалі, так і напрям наукового пошуку зокрема. Не випадково вважається, що сформулювати наукову проблему – означає продемонструвати вміння відокремити головне від другорядного, виявити те, що вже відомо, і що досі невідомо науці з предмета дослідження.

Проблемність теми означає її спрямованість на виконання певних дій, тобто на визначення або зміну залежностей. Наприклад, тема «Волинський краєзнавчий музей» не є проблемною, оскільки лише констатує наявність такого закладу. Тема ж «Формування фонду стародруків у Волинському краєзнавчому музеї» – проблемна. У ній закладена ідея певної музейної діяльності. Ще один приклад: тема «Нумізматична колекція Любомльського краєзнавчого музею» сформульована не проблемно. Правильним буде формулювання «Нумізматична колекція Любомльського краєзнавчого музею: особливості збереження й експонування».

Тему слід обирати з урахуванням і на основі особистих пізнавальних та дослідницьких можливостей виконавця. Характер виконавця впливає на темп, ритм написання роботи і ставлення до неї. Особистий практичний досвід може обмежити або розширити можливості обрання теми.

Тема обирається з урахуванням часу, який відводиться на її вивчення. Це змушує попередньо прорахувати час, який необхідно відвести для повного виконання роботи. Слід оцінити матеріали, які є у розпорядженні виконавця, вміння ними користуватися, час, який піде на

пошук, ознайомлення з літературою, її аналіз та ін. Тому не варто обирати теми, розробка якої вимагала б зусиль цілого наукового колективу.

Тема наукової роботи не повинна співпадати із темами, висвітленими у навчальній літературі та не має повторювати тематики попередніх (вже захищених) курсових робіт. Такий підхід зорієнтований на стимулювання самостійного творчого наукового дослідження.

Чим конкретніше сформульована тема – тим краще. Назва курсової роботи повинна бути, по можливості, короткою (до 10 слів), вказувати на мету дослідження і його завершеність. Загалом тема має читатися, як говорять, «на одному подиху», легко і вільно, що свідчить про лексичну грамотність її формулювання. У назві не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» тощо, в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Складання плану курсової роботи. З самого початку роботи здобувачу освіти необхідно мати попередній план дослідження, який у подальшому може коригуватися. Робочий план студентові допомагає скласти його науковий керівник.

Попередній робочий план лише в основних рисах дає характеристику предмета дослідження, надалі такий план може і повинен уточнюватися, проте основне завдання, яке стоїть перед роботою в цілому, повинне змінюватися якомога менше.

Робочий план має довільну форму. Зазвичай, це план-рубрикатор, що складається з переліку розташованих у колонку рубрик, об'єднаних внутрішньою логікою дослідження даної теми. Такий план

використовується на перших стадіях роботи, даючи змогу у різних варіантах окреслити проблему, яка досліджується.

На пізніших стадіях роботи складають план-проспект, тобто реферативне викладення розміщених у логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизуватися увесь зібраний фактичний матеріал.

У творчому дослідженні план завжди має динамічний, рухливий характер і не повинен обмежувати розвиток ідей та задуму, зберігаючи певний чіткий і визначений науковий напрям у роботі. Наукове дослідження не може проводитися без плану. Лише планове дослідження дає змогу крок за кроком глибоко пізнавати нові об'єктивні закономірності навколишньої дійсності.

Вивчення літератури та відбір фактичного матеріалу. На виконання курсової роботи з музеєзнавства відводиться чітко визначений час – упродовж третього семестру. Тому краще відразу продумано організувати свою самостійну роботу, що дасть змогу працювати ритмічніше, продуктивніше і технологічніше.

Важливою складовою написання курсової роботи є підбір наукової літератури для опрацювання і вивчення. Головним джерелом дослідницької роботи є наукові тексти. Обрання теми, складання плану роботи дають змогу цілеспрямовано шукати необхідні джерела і ефективно опрацьовувати підібраний матеріал. Слід пам'ятати, що можна багато перечитати і виконати роботу посередньо, і навпаки – на невеликому матеріалі виконати її блискуче.

Вибір та вивчення літератури здійснюється в два етапи: 1. Первинне ознайомлення і швидке прочитання джерела. 2. Глибоке читання та аналіз.

Перший етап дозволяє відсіяти непотрібну літературу. Література для вивчення відбирається: за рекомендацією наукового керівника; за

ключовими поняттями, що складають тему дослідження. Вивчення наукової літератури має супроводжуватися роботою з словниками, підручниками. Це допомагає адекватно розуміти наукову термінологію, актуалізувати знання і краще їх використовувати.

При виборі книги або статті для вивчення варто визначити рівень складності джерела, який пов'язаний з кількістю незрозумілих, незнайомих термінів і тверджень, складною конструкцією речень. Визначення рівня складності дозволяє більш раціонально спланувати вивчення літератури, розпочати з більш легкої для розуміння і поступово перейти до більш складної. Останніми, як правило, бувають теоретичні тексти, менш складні – емпіричні описові.

Розпочати читання наукової літератури доцільно з джерела, в якому проблема, що вивчається, представлена широко або навіть в цілому. Воно сформує уявлення про тему і питання, які її стосуються. Після того, як проглянуто всю наявну на даний момент літературу, можна перейти до читання більш повільного, продуманого, глибокого, з обов'язковим складанням конспекту, або з виділенням найбільш важливих частин тексту кольором у файлі. При конспектуванні записи слід робити на одному боці аркуша стандартного формату. Надалі це дозволить компонувати матеріал у будь-якому порядку або, як кажуть, користуватися методом «клею і ножиць».

Підбір літератури слід проводити з урахуванням жанру (монографія, стаття, довідник та ін.), предметної тематики (з історії, напрямів діяльності музеїв та ін.), періоду видання (видання минулих років, нові і новітні), авторських наукових шкіл.

Підбираючи літературу для дослідження, варто переглянути періодичні видання, що стосуються музеєзнавства, пам'яткознавства,

історії музейної справи, пам'яткоохоронної діяльності: «Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство», «Краєзнавство» (містить рубрику «Музейництво в Україні: історія та проблеми сучасного розвитку»), «Культура і мистецтво у сучасному світі», «Музейний простір», «Музеї України», «Праці Центру пам'яткознавства», «Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері», «Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Історичні науки» (виходив по 2019 р., наявний розділ «Археологія. Музеєзнавство. Пам'яткознавство») та ін.

Публікації з фаху містять видання «Науковий вісник Національного музею історії України», «Волинський музейний вісник». Якщо тема курсової роботи стосується волинського регіону, то чимало статей, у тому числі і з музейної тематики, опубліковані у збірниках «Минуле і сучасне Волині та Полісся», які видаються щороку (навіть декілька в один рік). Інформативними є сайти «Музейний простір України» (<http://prostir.museum/ua/post/34560>) та сайти конкретних музеїв у мережі «Інтернет» [9, с. 9–11].

Віднайти наукові дослідження з теми допоможе Google Scholar або Google Академія – вільна доступна пошукова система, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін. У Google Академії можна легко знайти нові публікації у галузі музеєзнавства, пам'яткознавства: статті, дисертації, книги, автореферати та ін.

Отже, робота з текстами джерел і вивчення наукової літератури – це якраз є збір матеріалу для курсової роботи. Доцент Оксана Карліна радить при опрацюванні наукової літератури робити відповідні витяги і пропонує наступну методику:

- витяги робляться на окремих аркушах; на кожному аркуші робиться лише один витяг;

- у верхньому лівому кутку робиться посилання на те, звідки взято цей витяг. Ці посилання знадобляться для того, щоб у ході написання курсової можна було оформити посилання, вже не звертаючись до прочитаних книг і статей;

- у верхньому правому кутку вказується пункт плану роботи (розділ, параграф), до якого відноситься цей витяг;

- витяги краще робити у формі повної цитати (у лапках), а також підкреслити основні моменти, основну думку (думки), які містяться у цій цитаті.

Після того, як будуть зроблені всі витяги, їх потрібно згрупувати по пунктах (розділах і параграфах) плану роботи. (Саме для цього робились помітки у верхньому правому кутку кожного витягу) [4, с. 11–12].

Наголошуємо, що найважливіші книги та статті необхідно обов'язково прочитати в оригіналі. Вивчаючи літературне джерело, відразу зробіть його повний бібліографічний опис (слід записати не лише прізвище автора та назву праці, але місце її видання, видавництво, рік видання, загальну кількість сторінок). При опрацюванні наукової літератури слід звертати увагу на подані у виданнях посилання на інші джерела та обов'язково їх переглянути.

Вибір літератури визначається метою і планом курсової роботи, але при цьому варто пам'ятати й про доцільність використання різнопланових джерел. Обов'язково потрібно познайомитися з працями своїх викладачів і посприяти розвитку їх наукової школи.

Використовується не вся інформація, що міститься у певному джерелі, а лише та, яка має безпосереднє відношення до теми роботи.

Основними завданнями огляду літератури є: ознайомлення з матеріалами за темою, вибір найцікавіших досліджень та найсуттєвіших результатів; виявлення напрямів дослідження та отримання вихідного матеріалу для написання роботи. Варто пам'ятати, що при опрацюванні джерел і літератури варто формувати наукову концепцію курсової роботи. Адже її зміст вимагає не лише фактологічного матеріалу, а й ґрунтовних висновків та узагальнень.

4. РОБОТА НАД СТРУКТУРОЮ І ЗМІСТОМ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має бути оригінальним теоретичним / теоретико-прикладним дослідженням з чіткою логічною структурою, послідовністю викладеного матеріалу і бути завершеною. Зміст тієї чи іншої курсової роботи визначається її темою.

Не слід розпочинати написання курсової роботи зі Вступу. Вступ краще написати в кінці роботи, коли буде точно зрозумілим, який кінцевий результат дослідження.

Потрібно слідкувати, щоб при викладенні матеріалу не відхилятися від обраної теми. Досить легко захопитися одним-двома аспектами і як результат – отримати текст, у якому не проаналізовано низку ключових моментів.

Після визначення найбільш логічної послідовності викладу матеріалу слід розпочати компонування основної частини курсового дослідження. Чорновий варіант основної частини слід підготувати якомога раніше. Чим довше працювати з чорновим варіантом тексту, тим більше можливостей удосконалити його. Після написання основної частини роботи варто перейти до її заключної частини. Висновок має резюмувати зміст дослідження і дослівно не дублювати висновки до розділів. Лише після цього можна перейти до написання Вступу, який повинен відповідати змісту.

Написаний текст курсової роботи вимагає редагування. Слід прагнути, щоб кожен абзац містив самостійну думку. Найкраще, щоб за першою фразою абзацу вже було видно, про що йде мова.

При підготовці тексту потрібно радитися з науковим керівником, прислуховуватися до його критичних зауважень.

Коли зібрані всі потрібні матеріали, макет чорнового варіанту тексту написаний, зроблено відповідні узагальнення, які отримали схвалення наукового керівника, розпочинається етап детального шліфування тексту роботи. Перевіряються і критично оцінюються кожне речення, кожен висновок.

Здобувач ще раз перевіряє, наскільки назва його роботи і назви її розділів та підрозділів відповідають їх змісту, уточнює композицію курсової роботи, розташування матеріалів та їх рубрикацію. Бажано також ще раз перевірити переконливість аргументації на користь сформульованих наукових висновків. Варто подивитися на свою роботу ніби «чужими очима», вимогливо і без будь-яких послаблень.

Композиція курсової роботи. Загальний обсяг курсової роботи має бути в межах 25–30 сторінок друкованого тексту формату А4 (210x297 мм) без урахування списку використаних інформаційних джерел та додатків. Однак у загальне число сторінок включають титульну сторінку і зміст курсової роботи.

Курсова робота з музеєзнавства, оцінюється не лише за її теоретичну наукову цінність, актуальність і практичне значення отриманих результатів, але й за рівень її загальнометодичної підготовки, що перш за все знаходить свій вияв у її композиції.

Композиція курсової роботи – це послідовність розташування її основних частин, до яких відносять основну частину (тобто розділи і підрозділи), а також довідково-супровідний апарат. Традиційно склалася композиційна структура наукової роботи, основними елементами якої у порядку їх розташування є:

1. Титульний аркуш.
2. Перелік умовних скорочень (за необхідності).

3. Зміст.
4. Вступ.
5. Розділи (і підрозділи) основної частини.
6. Висновки.
7. Список використаних джерел.
8. Додатки (за необхідності).

Титульна сторінка курсової роботи має бути оформлена із зазначенням загальних вимог (Міністерство, навчальний заклад, кафедра), а також теми курсової роботи, її автора і даних про наукового керівника (див. додаток Б).

При потребі автор курсової роботи може додати **«Перелік умовних скорочень»**, якщо такі зустрічаються у тексті часто. Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні. Включені до списку умовні скорочення використовуються як у тексті наукової роботи, так і в списку використаних джерел, додатках.

Сторінка з умовними скороченнями додається до роботи одразу ж після титульної сторінки. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування (див. додаток В).

Зміст курсової роботи займає наступну сторінку після титульної (якщо немає Переліку умовних скорочень). Тут вказуються назви усіх структурних підрозділів роботи, а при поділі розділів на параграфи, і їх назви із зазначення початкових сторінок. Назви розділів і параграфів (підрозділів) мають бути чіткими і лаконічними, відповідати змісту і не

складатися з кількох речень. Зміст роботи не може бути викладений в одному розділі (додаток Д).

Вступ курсової роботи зазвичай займає 2–3 сторінки і містить обґрунтування актуальності теми, мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження, новизни, стану вивчення теми (якщо використовуються першоджерела, то варто подати їх коротку характеристику у окремому підрозділі «Джерельна база»), практичного значення результатів проведеного дослідження.

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки.

Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Мета курсової роботи конкретизується у відповідних *завданнях*. Формулювання завдань звичайно роблять у формі перерахунку (вивчити..., описати..., встановити..., виявити..., проаналізувати..., охарактеризувати..., з'ясувати... і т. ін.). До формулювання завдань слід підходити якомога ретельніше, оскільки описання їхнього вирішення становить зміст розділів курсової роботи. Це важливо також і тому, що заголовки розділів народжуються саме з формулювання завдань дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження. Обов'язковим елементом вступу є визначення *об'єкта і предмета дослідження*. Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення. Предмет міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В

об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дослідника. При цьому слід мати на увазі, що тему курсової роботи, яка вноситься на титульний аркуш як заголовок, визначає предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – це та частина матеріального світу, яка привернула увагу дослідника, наприклад, пам'яткознавчі дослідження, археологічні пам'ятки, музейна справа, міжнародне музейне співробітництво і т. ін.

Предмет дослідження – це розглянутий у курсовій роботі бік об'єкта дослідження, та його досліджувані якості, породжувані ним зв'язки, способи використання, наприклад, напрями пам'яткознавчих досліджень, особливості музеєфікації археологічних пам'яток, становлення і розвиток художніх музеїв, діяльність міжнародних музейних організацій.

За потреби у вступі обґрунтовуються *хронологічні* (той часовий відрізок, який охоплює курсова робота) та *територіальні* (обумовлені регіоном, на який спрямовано дослідження) *межі дослідження*.

Наукова новизна одержаних результатів. Подають коротку анотацію нових наукових положень (рішень), запропонованих здобувачем освіти особисто. Необхідно описати ступінь новизни (вперше проаналізовано, удосконалено, дістало подальший розвиток). Усі наукові положення з урахуванням досягнутого ними рівня новизни є теоретичною основою (фундаментом) вирішеної в роботі наукової задачі або наукової проблеми.

Стан наукової розробки проблеми (історіографія проблеми). Для з'ясування стану розробки обраної теми складається короткий *огляд літератури*, з якого можна зробити висновок, що дана тема ще не розкрита (розкрита лише частково, або не в тому аспекті) і тому вимагає подальшого

розроблення. Якщо такий висновок не випливає логічно з огляду, то здобувачу освіти немає сенсу розробляти обрану тему.

Огляд літератури за темою демонструє рівень ознайомлення здобувача вищої освіти із спеціальною літературою, його вміння її систематизувати, критично розглядати, виділяти суттєве, оцінювати зроблене раніше іншими дослідниками, визначати головне у сучасному стані вивчення теми. Матеріали такого огляду треба систематизувати в певному логічному зв'язку і послідовності. Перелік праць та їх критичний розгляд можна подавати у хронологічному порядку, тематично, за науковими школами. При цьому слід пам'ятати, що оскільки дослідження розкриває відносно вузьку тему, то огляд праць попередників роблять лише з питань обраної теми, а не за проблемою в цілому. В огляді називають і критично оцінюють публікації, що мають пряме і безпосереднє відношення до теми. Зайвим є виклад всього, що стало відомим з прочитаного, і того, що безпосередньо не стосується предмету дослідження.

Ні в якому разі не слід зводити історіографічний огляд до переказу змісту прочитаних праць, щоб не перетворити його в гібрид анотації з історичною бібліографією. Глибокий і всебічний історіографічний аналіз праць попередників дозволяє скласти враження про внесок кожного автора в розробку проблеми, уведення ними в науковий обіг невідомих джерел, показати вплив на їхні погляди різних історичних напрямів, шкіл, акцентуючи при цьому увагу на новизні порушуваних дослідниками питань.

Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, здобувач освіти повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цю

частину коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі.

Джерельна база дослідження. У вступі описуються (за наявності) на якому саме фактичному матеріалі виконана дана праця. Тут дається характеристика основних груп джерел отримання інформації (різноманітних за характером і змістом опублікованих та неопублікованих матеріалів державних архівів, музейних і бібліотечних фондосховищ України). Потрібно не лише назвати групу джерел, виділивши її за певною видовою ознакою, але й визначити, яка інформація, що міститься в них, проаналізована у курсовій роботі з музеєзнавства.

Практичне значення одержаних результатів. Слід подати відомості про застосування результатів роботи або рекомендації щодо їх використання із зазначенням певної галузі, навчального курсу; висвітлити можливості застосування отриманих результатів у практичній діяльності. Якщо результати дослідження були впроваджені у практичній діяльності, то необхідно назвати організацію, в якій проводилося впровадження, форми реалізації та реквізити відповідних документів. А також підкреслити корисність проведеної роботи для людини, суспільства загалом тощо.

У розділах **основної частини** курсової роботи з музеєзнавства детально розглядаються методика і техніка дослідження та узагальнюються результати.

Основна частина не може складатися з одного розділу, вона має містити 2–3 розділи з більш-менш рівним розподілом матеріалу по 10–15 сторінок тексту. Розділи можуть (але не обов'язково) поділятися на підрозділи. Поділ роботи на розділи і підрозділи здійснюється так, щоб частини роботи були пропорційними за обсягом і науковим змістом.

Розділи повинні підпорядковуватися загальній назві теми, але у власних назвах не повторювати її. Зміст розділів основної частини має точно відповідати темі курсової роботи та повністю її розкривати. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором. У розділах з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розроблення проблеми. Викладати матеріал у розділах курсової роботи потрібно стисло, логічно й аргументовано, згідно з вимогами до наукових праць, які подаються до друку. Кожен розділ курсової роботи закінчують короткими висновками.

Кожний підрозділ і розділ завершується невеликим **висновком**.

Загальні висновки – завершальна частина курсової роботи (2–3 сторінки тексту), містять стислий підсумок вирішення завдань, сформульованих у вступі і досягнення мети курсової роботи. Висновки мають бути чіткими, конкретними, змістовними і витікати з проведеного дослідження. У висновках можна сформулювати і практичні пропозиції, які повинні обов’язково впливати зі змісту роботи.

При написанні основної частини потрібно дотримуватися **наукової мови і стилю**, які склалися під впливом так званого академічного етикету, сутністю якого є інтерпретація власної і запозичених точок зору з метою обґрунтування наукової істини.

Для наукового тексту характерними є смислова завершеність, цілісність і зв’язність. Найважливішим засобом вираження логічних зв’язків тут є спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв’язку, що вказують на послідовність розвитку думки (спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже і т. ін.), заперечення (проте, тимчасом, але у той час як, тим не менше, аж ніяк), причинно-наслідкові відношення (таким чином, тому,

завдяки цьому, відповідно до цього, внаслідок цього, крім того, до того ж), перехід від однієї думки до іншої (перш ніж перейти до..., звернімося до..., розглянемо, зупинимось на..., розглянувши..., перейдемо до..., необхідно зупинитися на..., необхідно розглянути...), результат, висновок (отже, значить, як висновок, на закінчення зазначимо, все сказане дає змогу зробити висновок, підсумовуючи, слід сказати...). Засобами логічного зв'язку можуть виступати займенники, прикметники і дієприкметники (даний, той, такий, названий, вказаний і т. ін.).

Треба добре пам'ятати, що науковий термін – це не просто слово, а втілення сутності певного явища. Отже добирати наукові терміни і визначення необхідно дуже уважно. Не можна довільно змішувати в одному тексті різну термінологію, пам'ятаючи, що кожна галузь науки має свою, притаманну лише їй термінологічну систему. Грамотний понятійний апарат включає роботу у загальний контекст науки.

У науковій мові дуже поширені вказівні займенники «цей», «той», «такий». Вони не тільки конкретизують предмет, але й визначають логічні зв'язки між частинами висловлювання (наприклад, «Ці дані служать достатньою підставою для висновку...»). Займенники «щось», «дещо», «щонебудь» через неконкретність їх значення в тексті кваліфікаційної роботи не використовуються.

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є також вказівка на джерело повідомлення, автора висловленої думки, чи якогось виразу. У тексті цю умову можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень («за повідомленням», «за відомостями», «на думку», «за даними», «на нашу думку» і т. ін.).

Стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог. Тому виклад звичайно ведеться від третьої особи, бо увага зосереджена на змісті

та логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті. Порівняно рідко використовуються форми першої і зовсім не використовуються – другої особи займенників однини. Авторське «я» ніби відступає на другий план.

Вираз авторства через «ми» дає змогу відобразити власну думку як думку певної групи людей, наукової школи чи наукового напрямку. І це цілком зрозуміло, оскільки сучасну науку характеризують такі тенденції, як інтеграція, колективність творчості, комплексний підхід до вирішення проблем. Займенник «ми» та його похідні якомога краще передає й відтінює ці тенденції.

Якостями, котрі визначають культуру наукової мови, є точність, ясність і стислість. Сміслова точність – одна з головних умов забезпечення наукової та практичної значущості інформації, вміщеної в тексті дослідження. Недоречно вжите слово може суттєво викривити сенс написаного, призвести до подвійного тлумачення тієї чи іншої фрази, надати всьому тексту небажаної тональності.

Поганою є звичка пересипати свою мову канцеляризмами, заплутаною книжковою лексикою, переобтяжувати її іншомовними словами.

Ще одна необхідна якість наукової мови – її ясність. Ясність – це вміння писати доступно і дохідливо.

Здебільшого порушення ясності викладу викликане намаганням окремих авторів надати своїй праці уявної науковості. Дуже часто автори пишуть «і т. ін.» не знаючи, як продовжити перелік, або вводять до тексту словосполучення «цілком очевидно», коли не можуть викласти інших аргументів. Причиною неясності висловлювання може стати неправильне розташування слів у реченні.

Стислість – третя необхідна й обов'язкова якість наукової мови. Реалізація цієї якості означає вміння уникати непотрібних повторів,

надмірної деталізації. Кожне слово і вираз служать тут тій меті, яку можна сформулювати таким чином: якомога не тільки точніше, але й стисліше донести сутність справи. Тому слова і словосполучення, які не несуть жодного смислового навантаження, повинні бути повністю виключені з тексту курсової роботи.

Після загальних висновків прийнято вміщувати бібліографічний **список використаних джерел** – одну із суттєвих частин курсової роботи з музеєзнавства, котра відтворює самостійну творчу роботу здобувача вищої освіти. Список використаних джерел має включати не менше 20–40 назв, які розміщуються в алфавітному порядку.

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Зокрема, потрібну інформацію можна одержати із таких міждержавних і державних стандартів: ДСТУ 8302:2015. «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила». У списку джерел наводять також відомості про кожний архів, документи якого проаналізовано при написанні курсовій роботі, музейний предмет, проаналізований у дослідженні. Вимоги до оформлення основних груп джерел наведено у додатку Е.

Автор зобов'язаний посилатися на джерела, з яких у курсовій роботі використано матеріали, окремі результати, ідеї чи висновки для розробки власних проблем, питань. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність цитування певних наукових робіт, повідомляють необхідну інформацію про них, допомагають з'ясувати їх зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання творів. Більш

ранні видання можна зазначати лише у тих випадках, коли в них наявний матеріал, не включений до останнього видання. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання у курсовій роботі. Посилання в тексті наукової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]...».

Коли у тексті курсової роботи необхідно зробити посилання на конкретні сторінки відповідного джерела, то у квадратних дужках вказують порядковий номер джерела за переліком посилань та сторінку, наприклад, [21, с. 18].

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Будь-який текст, який дослівно цитується в роботі, повинен подаватися в лапках. Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається.

Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело, наприклад [1, с. 28–29]. При непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело.

Допоміжні або додаткові матеріали, які переобтяжують текст основної частини наукової роботи, але необхідні для повноти її сприйняття, доцільно вносити до **додатків**. За змістом додатки можуть бути дуже різноманітними. Для них характерні, наприклад, таблиці, рисунки, схеми, графіки, копії справжніх документів, фото різноманітних заходів, анкети-запитальники, результати інтерв'ювання та інші матеріали, опрацьовані або самостійно складені автором курсової роботи і у зв'язку з об'ємністю не включені до її тексту. Кожен додаток оформлюється на окремій сторінці із зазначенням його назви. На всі додатки мають бути посилання у тексті курсової роботи, зазначені у круглих дужках, наприклад: (див. додаток А).

Для додатків до курсової роботи прийняте літерне позначення (український алфавіт) за винятком літер Г, Г, Є, И, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

5. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має бути виконана та оформлена з дотриманням усіх технічних вимог до індивідуальних робіт здобувача вищої освіти.

Текст курсової роботи набирається на комп'ютері державною мовою з використанням тестового редактора WinWord шрифтом Times New Roman, 14 кеглем.

Параметри сторінки: ліве поле – не менше 30 мм, праве поле – не менше 15 мм, верхнє поле – 20 мм, нижнє поле – 20 мм.

Абзацний відступ – 1,25 см (див.: Формат – Абзац – Перший рядок).

Інтервали між рядками – 1,5 (півтора міжрядкових інтервали), загалом виходить до тридцяти рядків на сторінці.

Інтервал перед і після рядків має дорівнювати нулю (див.: Формат – Абзац – Інтервали: Перед абзацем, Після абзацу).

Текст на сторінці розташовується без зміщення вбік, а на всю ширину сторінки.

Заголовок кожної структурної частини курсової роботи пишеться великими літерами півжирним шрифтом у верхній частині сторінки і розміщується по центру (**ЗМІСТ РОЗДІЛ 1 РОЗДІЛ 2 ВИСНОВКИ СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**) без крапки. У розділах у наступному рядку також великими літерами і по центру сторінки пишеться назва розділу. Через 2-а півторарядкових інтервали (2x1,5) з абзацного відступу пишеться текст змісту, розділів, висновків.

Якщо розділ ділиться на підрозділи (параграфи), то через 2-а півторарядкових інтервали (2x1,5) з абзацного відступу зазначається літерне позначення і назва (перша літера велика) півжирним шрифтом, наприклад.: **1.1. Формування стаціонарної експозиції**. Другий підрозділ

є продовженням даного розділу, тому починається не з нової сторінки, а через 2-а півторарядкових інтервали (2x1,5).

Переноси у словах не ставляться.

При потребі у тексті курсової роботи можуть бути розміщені ілюстрації (креслення, схеми, графіки, діаграми та ін.) і таблиці, необхідні для висвітлення проблеми і досягнення поставлених завдань. Їх необхідно подавати у курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках наукової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування у тексті або в додатках. При цьому вони мають бути підписані.

Приклад побудови таблиці наведено нижче.

Таблиця (номер)

Назва таблиці

Головка	Заголовки граф
	Підзаголовки граф
Рядки	
Боковик (заголовки рядків)	Графи (колонки)

Ілюстрації позначають словом «Рис.» («Мал.») і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис. 3.1)»

або зворот типу: «...як це видно з рис. 3.1» або «... як це показано на рис. 3.1» тощо.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: *Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу)*.

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в розділі роботи подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами (див. рис. 5.1).

Світлини варто виносити у додатки. Приклад оформлення див. Додаток Ж.

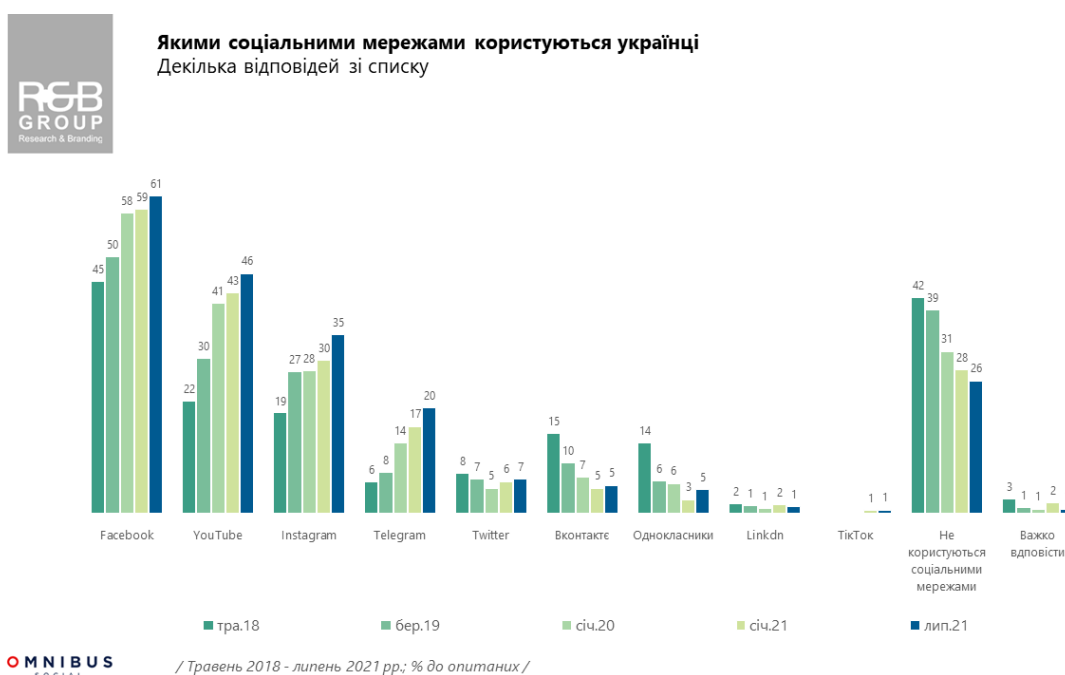

Рис. 5.1

Рейтинг найпопулярніших соцмереж в Україні [7]

6. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час підготовки, написання, оформлення і захисту курсової роботи з музеєзнавства здобувачі вищої освіти мають дотримуватися норм законодавства про авторське право і суміжні права та положень «Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» (https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/).

Після завершення підготовки курсової роботи з музеєзнавства здобувачі вищої освіти мають її належним чином оформити і вчасно, не пізніше як за 2 тижні до захисту, робота має бути надіслана науковому керівникові для перевірки.

Після перевірки роботи, при невиконанні вимог до змісту курсової роботи, оформлення тексту, списку джерел та літератури, науковий керівник висловлює до роботи ряд зауважень, які здобувач вищої освіти повинен усунути в терміни, що залишилися до захисту.

Після виконання усіх рекомендацій наукового керівника (якщо такі були), здобувач вищої освіти знову надсилає йому роботу. Після повторної перевірки текст курсової роботи перевіряється на унікальність.

Відповідно до «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки» (http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/polozhennya_antyplagiat.pdf), перевірка курсової роботи на унікальність тексту є обов'язковою. Для високої (відмінної) оцінки рекомендується, щоб оригінальність тексту була не менше 75 %;

оцінку «добре» рекомендується виставляти здобувачам вищої освіти, у яких оригінальність тексту курсових робіт складає 55–74 %; задовільну оцінку можуть отримати здобувачі вищої освіти оригінальність тексту курсової роботи яких складає 40–54 % (див. Додаток 3). Курсові роботи, оригінальність тексту яких складає менше 40 %, не допускаються до захисту і відправляються на доопрацювання.

За текст курсової роботи (його змістовність, повноту, відповідність обраній темі, логічність, грамотність, оформлення і оригінальність) науковий керівник ставить здобувачу вищої освіти від 0 до 60-ти балів. При цьому, висока оцінка ставиться здобувачеві вищої освіти при оригінальності тексту не менше 75 %. В іншому випадку вона зменшується пропорційно до розміру відсотків оригінальності.

7. ДОДАТКИ

Додаток А

ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ ОК «МУЗЕЄЗНАВСТВО»

1. Тенденції розвитку музейної справи в Україні (1990-ті рр. – перші два десятиліття ХХІ ст.).
2. Формування законодавства України про музеї і музейну справу (1990-ті рр. – перші два десятиліття ХХІ ст.).
3. Становлення й розвиток музеїв природничого профілю в Україні.
4. Становлення й розвиток музеїв літературного профілю в Україні.
5. Становлення й розвиток музеїв науки і техніки в Україні.
6. Становлення й розвиток меморіальних музеїв в Україні.
7. Музеї при закладах вищої освіти в Україні: діяльність, роль у розвитку музейної справи.
8. Створення та діяльність музейних закладів при Волинському національному університеті імені Лесі Українки.
9. Музеї-скансени в Україні: виникнення, діяльність, перспективи.
10. Приватні музеї в Україні: створення, класифікація, напрями діяльності.
11. Нагромадження культурних цінностей в епоху Київської Русі.
12. Домузейні зібрання культурних цінностей в українських землях (ХІІІ–ХVІІІ ст.).
13. Зародження й розвиток музейної справи в Наддніпрянській Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.
14. Зародження й розвиток музейної справи в західноукраїнських землях під владою монархії Габсбургів (ХІХ – початок ХХ ст.).
15. Музейна справа в роки Української революції 1917–1921 рр.

16. Музейництво в радянській Україні у 1920-х – 1930-х рр.
17. Репресії проти українського музейництва у 1930-х рр.
18. Музейництво в західноукраїнських землях у міжвоєнний період (1921–1939 рр.).
19. Етнографічне музейництво в західноукраїнських землях міжвоєнного періоду (1921–1939 рр.).
20. Втрати музеїв України у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.).
21. Розвиток музейної мережі в Україні після Другої світової війни (друга половина 1940-х – 1950-ті рр.).
22. Музейне будівництво у Волинській області (1960-ті – 1980-ті рр.).
23. Музеї Волинського національного університету імені Лесі Українки: утворення, діяльність, роль в освітньому процесі.
24. Музейницька діяльність Дмитра Яворницького.
25. Іларіон Свенціцький як музейний діяч.
26. Діяльність Миколи Біляшівського з формування теоретичних і практичних засад українського музейництва.
27. Михайло Сікорський як музейний діяч.
28. Борис Возницький – теоретик і практик музейної справи в Україні.
29. Становлення та діяльність Музею Волинської ікони у Луцьку.
30. Становлення та діяльність Музею історії Луцького братства.
31. Художній музей м. Луцька: формування колекції, роль у культурно-туристичній діяльності.
32. Волинський краєзнавчий музей як науково-дослідна установа.
33. Волинський краєзнавчий музей: експозиційно-виставкова робота у 2000-х роках.
34. Формування фонду сакрального мистецтва Волинського краєзнавчого музею (1929 – 2022 рр.).

35. Зародження військового музейництва в Україні.
36. Музейний фонд України: історія формування, склад, використання.
37. Трансформація мережі музейних закладів в Україні *(або на Волині)* за роки незалежності.
38. Використання новітніх форм роботи з відвідувачами у музеях світу *(України)*.
39. Формування та діяльність музейного закладу *(одного з музеїв Волині)*.
40. Фонд музею *(на прикладі одного з музеїв)*: історія, склад, дослідження.
41. Формування новітніх типів музеїв *(екомузей, інтегрований музей, дитячий музей, середовищний музей)*.
42. Формування мережі технічних музеїв *(музеї пошти, друкарства, космонавтики, промисловості та ін.)*.
43. Формування музейних комплексів нового типу *(музеєфікація кварталів та міст, музеї побуту, промислової археології)*.
44. Приміщення для збереження колекцій: поява та еволюція.
45. Використання принципу інтерактивності в діяльності музеїв.
46. Еволюція поняття «музей».
47. Приватне колекціонування як культурний феномен.
48. Становлення і розвиток приватного колекціонування в Україні.
49. Використання інновацій у традиційних музейних практиках в Україні.
50. Типологізація музеїв Луцька: ознаки та особливості.

Додаток Б

Зразок титульної сторінки курсової роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

**Кафедра музеєзнавства,
пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності**

ВЕРЕМЧУК АНАСТАСІЯ ВАСИЛІВНА

**ВОЛИНСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ УКРАЇНСЬКОГО
ВІЙСЬКА І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ: ІСТОРІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ**

**Курсова робота з музеєзнавства
здобувачки вищої освіти групи Музей-27
за освітньо-професійною програмою
«Музейний менеджмент, культурний туризм»
спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»**

**Науковий керівник:
кандидат історичних
наук, доцент
Ковальчук Є. І.**

Луцьк – 2023

Додаток В

Зразок оформлення переліку умовних скорочень

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНДМ – Волинський науково-дослідний музей

ВУАН – Всеукраїнська академія наук

Етновідділ – етнографічний відділ

Етносекція – етнографічна секція

Держархів Волинської обл. – Державний архів Волинської області

ВКМ – Волинський краєзнавчий музей

ІМФЕ ім. М. Т. Рильського – Інститут мистецтвознавства,
фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського

Додаток Д
Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ І ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙ	6
РОЗДІЛ 2. РОЗБУДОВА МУЗЕЮ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ.....	10
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ.....	37

Додаток Е

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел, які наводять у курсовій роботі

Книги

Один автор

1. Гайдай О. М. Музеєзнавство : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 212 с.
2. Кругляк М. Е. Музеєзнавство: навчально-методичний посібник. Житомир : Видавництво «Волинь», 2020. 458 с.
3. Салата О. О. Основи музеєзнавства : навч.-метод. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.
4. Маньковська Р. В. Музеї України у суспільно-історичних викликах ХХ – початку ХХІ століть. Львів : Простір-М, 2016. 408 с.

Два автори

1. Виноградова О. В., Дарчук В. Г. Основи музеєзнавства : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2017. 185 с.
2. Любіцева О. О., Шпарага Т. І. Музейний туризм. Київ, 2021. 150 с.
3. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Основи музеєзнавства : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 428 с.

Три автора

1. Бабарицька В. К., Короткова А. Я., Малиновська О. Ю. Екскурсознавство і музеєзнавство. Київ : Альтерпрес, 2012. 444 с.
2. Котлер Н., Котлер Ф., Котлер В. Музейний маркетинг і стратегія : формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів / пер. з англ. Т. Олійник, Т. Пирогова та ін. Київ : ВД «Стилос», 2010. 528 с.

3. Овчаров О. В., Якушева-Омелянчик Р. А., Сургай Л. С. Словник-довідник музейного працівника. Київ : Вид-во «Кий», 2013. 461 с.

Чотири автори

1. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.
2. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.

Автор(и) та редактор(и)/упорядники

1. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
2. Музей: менеджмент і освітня діяльність : пер. с нидерл. / упоряд. Г. Аарте, З. Мазурик. Львів : Літопис, 2009. 224 с.

Багатотомні видання

1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.

Автореферати дисертацій

1. Мірошниченко-Гусак Л. А. Відділ етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею: формування колекції, роль у збереженні національної культурної спадщини (1929–2018 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 26.00.05. Луцьк, 2019. 20 с.
2. Мочкін С. А. Сакральні пам'ятки західних областей України в умовах антирелігійної політики другої половини 1940-х – першої

половини 1960-х років : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Луцьк, 2018. 20 с.

3. Рябчикова Ф. Д. Діяльність етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 26.00.05. Луцьк, 2010. 20 с.

Дисертації

1. Зінько Д. А. Художній музей м. Луцька: становлення, діяльність, роль у культурно-мистецькому житті Волині : дис. ... канд. іст. наук : 26.00.05 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2016. 244 с.

2. Качковська Л. Р. Діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва щодо вивчення і збереження культурної спадщини Правобережної України : дис. ... канд. іст. наук : 26.00.05 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2012. 190 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.06.2022).
3. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29.06.1995 № 249/95-ВР. Дата оновлення: 25.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.06.2022).

4. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1805-14> (дата звернення: 15.06.2022).

Архівні документи

1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. *ЦДАГО України* (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.
2. Наукове товариство ім. Шевченка. *Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України*. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Стандарти

1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Каталоги

1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.

2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.

Бібліографічні покажчики

1. Історіографія та джерела музейної справи [Електронний ресурс] : наук.- допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. Луцьк, 2017. 116 назв.
2. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).

Частина видання: книги

1. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. *Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні* : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169. \
2. Балабанов Г. В. Музеї як чинник розвитку туризму: європейський досвід та українські реалії. *Функціонування та перспективи розвитку туристичної галузі України*: монографія / за заг. редакцією М. Ю. Барна. Львів, 2018. С. 338–360.

Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)

1. Курбацька Л. М. Сутність некомерційного маркетингу та його види. *Маркетинг як найважливіша складова функціонування системи аграрного*

бізнесу : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 26–27 жовтня 2020 р.). Дніпро : ПП Інтеграл, 2020. С. 20–33.

2. Силюк А. М. Роль музеїв у туристично-краєзнавчій інфраструктурі міста Луцька. *Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку міста Луцька* : зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф., м. Луцьк, 3 лютого 2012 р. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. С. 335–339.

Частина видання: продовжуваного/періодичного (журналу, газети)

1. Аартс Г. Що таке музей? *Музей: менеджмент і освітня діяльність*. Львів : Літопис, 2009. С. 16–22.

2. Гаврилюк С. Перспективи музеїв як об'єктів культурного туризму. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. 2019. № 7. С. 144–153.

3. Дідух Л. Микола Біляшівський і розвиток місцевих музеїв в Україні. *Краєзнавство*. 2008. № 1–4. С. 120–127.

4. Романуха О. М. Розвиток музейної справи як фактор активізації міжнародного туризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 79–83.

5. Чернобай Ю. М., Бриндза В. О. Проект стратегії збалансованого розвитку музею. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. 2014. Вип. 30. С. 3–22.

6. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. *Урядовий кур'єр*. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.

7. Napoleon E., Amaechi N. Information technology in museum practice in 21st century. *International Journal of Engineering Applied Sciences and Technology*. 2021. Vol. 6. Num 6. P. 55–71.

Електронні ресурси

1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&> (дата звернення: 15.06.2022).
2. Волинський краєзнавчий музей : офіційний сайт. URL: <https://vkm.org.ua>.
3. Кифяк О. В., Руденко М. М. Маркетинг у музейній справі: теоретико-прикладні аспекти. *Економічні науки*. 2010. Вип. 2 (19). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kyfjak_o4.ht (дата звернення: 15.08.2022).
4. Міська атракція: Ніч з Музеєм Луцького братства. URL: http://volyn-museum.com.ua/news/miska_atrakcija_u_nich_z_muzeem_luckogo_bratstva/2017-05-23-3279 (дата звернення: 20.08.2022).
5. Музей етнографії Волині та Полісся при ВНУ імені Лесі Українки : офіційний сайт. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/muzej-etnografii-volyni-ta-polissya-pry-vnu-imeni-lesi-ukrayinky> (дата звернення: 12.08.2022).
6. Роль музеїв у культурному та соціально-економічному розвитку країни: зарубіжний досвід. Аналітична записка. 26.01.2010. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhen> (дата звернення: 10.07.2022).
7. ICOM international council of museums. URL: <https://icom.museum/en/> (дата звернення: 20.07.2022).
8. Rivera L. Strategic Marketing Management in Museums and its Influence in the Development of Communities and Cultural Districts. URL: <https://icom.museum/en/news/strategic-marketing-management-in-museums-and-its-influence-in-the-development-of-communities-and-cultural-districts/> (дата звернення: 20.07.2022).

Словники

1. Ключко Ю. М. Музеєзнавство : слов.-довід. / Укр. центр культур. дослідж. Київ : НАКККіМ, 2013. 77 с.
2. Музеєзнавство: словник базових термінів / укладач-упорядник Л. М. Міненко; за заг. ред. В. В. Карпова. Київ : Фенікс; Національний військово-історичний музей України, 2013. 152 с.
3. Українсько-німецький тематичний словник / уклад. Н. Яцко та ін. Київ : Карпенко, 2007. 219 с.

Примітка: приклади оформлення інших видань дивитися у «Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

**Львівський палац мистецтв. Соціально-мистецька виставка
«Славетні українці: торкаючись, бачу» (Жовтень 2014 р.)**

Джерело: У Палаці мистецтв відкриють мистецько-скульптурну виставку для людей з вадами зору «Славетні українці: торкаючись, бачу».

URL: <http://city-adm.lviv.ua/news/society/social-sphere/228067-u-palatsi-mystetstv-vidkryiut-mystetsko-skulpturnu-vystavku-dlia-liudei-z-vadamy-zoru-slavetni-ukraintsi-torkaiuchys-bachu>

Додаток 3

Критерії для розрахунку індексу унікальності тексту курсової роботи

6.4. Для інтерпретації розрахованого значення індексу унікальності тексту слід керуватись наступними критеріями:

8

Для бакалаврських робіт та праць, зазначених у п. 4.2	75–100 %	– високий рівень унікальності (робота допускається до захисту та/або опублікування);
Для магістерських робіт, підручників та посібників	85–100 %	
Для дисертацій, монографій, наукових статей	90–100 %	
Для бакалаврських робіт, праць, зазначених у п. 4.2	55–74 %	– середній рівень унікальності (робота потребує уваги з боку наукового керівника (рецензентів, редакторів); може бути повернута на доопрацювання і повторну перевірку);
Для магістерських робіт, підручників та посібників	65–84 %	
Для дисертацій, монографій, наукових статей	70–89 %	
Для бакалаврських робіт, праць, зазначених у п. 4.2	40–54 %	– низький рівень унікальності (робота потребує особливої уваги з боку наукового керівника (рецензентів, редакторів); очевидно, є потреба у доопрацюванні та повторній перевірці);
Для магістерських робіт, підручників та посібників	50–64 %	
Для дисертацій, монографій, наукових статей	55–69 %	
Для бакалаврських робіт, праць, зазначених у п. 4.2	39 % і нижче	– недопустимо низький рівень унікальності (робота повинна бути відхилена і може бути прийнята до повторного розгляду лише за умов докорінної переробки).
Для магістерських робіт, підручників та посібників	49 % і нижче	
Для дисертацій, монографій, наукових статей	54 % і нижче	

Джерело: Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки (04.03.2022). URL: http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/polozhennya_antyplagiat.pdf).

8. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : посібник / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Друкарня Рута, 2019. 153 с.
2. Грищенко І. М., Григоренко О. М., Борисейко В. О. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2001. 186 с.
3. Єфремов С. В. Роль курсової роботи у навчальному процесі вищої школи. Наукові записки кафедри педагогіки. Вип. XXVIII. Харків, 2012. С. 81–88.
4. Карліна О. М. Курсові роботи з історії середніх віків країн Західної Європи: навчально-методичні рекомендації. *Методична розробка з нормативної навчальної дисципліни підготовки бакалаврів спеціальності 032 Історія та археологія*. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 92 с.
5. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/
6. Курсова робота: методичні рекомендації до написання та захисту / авт.-уклад. О. П. Литвин, О. В. Тимченко та ін. Біла Церква, 2019. 52 с.
7. Марковецька Г. Курсова робота як одна з форм самостійного наукового дослідження студентів. *Обрії*. 2013. № 1 (36). С. 82–86.
8. Надольська В. В. Історія музейної справи: теорія, події, персоналії. Навч. посіб. Луцьк : ФОП Галяк Жанна мВолодимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 230 с.

9. Надольська В. В. Підготовка і написання випускної кваліфікаційної роботи (методичні рекомендації для студентів спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»). 2-ге вид., розшир. та доповн. Луцьк, 2021. 64 с.

10. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти / уклад.: М. В. Кудла, В. О. Коблик ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Сочінський М. М. [вид.], 2021. 185 с.

11. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень: підручник. Київ : Знання, 2007. 272 с.

12. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: Організація, методологія, інформ. Забезпечення: Навч. посіб. для студ. Вищих навч. закладів. Київ : Лібра, 2004. 244 с.

13. Положення про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» від 29.06.2022. URL: https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022Polozhennya_pro_org_anizatsiyu_navch._pr_otse_su_u_VNU_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf

14. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки від 04.03.2022. URL: http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/polozhennya_antyplagiat.pdf.

15. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. 240 с.

16. Шопа Я. І., Конопельник О. І., Фтомин Н. Є. Студентська наукова робота : навч. посібн. / за ред. П. М. Якібчука. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 184 с.

Інтернет-ресурси:

1. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень. URL: <https://www.skeptic.in.ua/bulletin/>

2. Бібліометрика української науки. URL: <http://www.nbuviap.gov.ua/bpnu/>

3. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти – Academic IQ. URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/academic-iq/

4. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

5. Репозиторій бібліотеки ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua>

6. Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Org/Pages/default.aspx?OrgID=0000648>

7. Academic Integrity and Quality Initiative. URL: <https://academiq.org.ua/>

8. Google Scholar. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>